

Demokratiet genopfindes på ny?

Erklærede demokratimodstandere er vanskelige at opdrive i vore dage, hvor demokratiet har gået sin sejrsgang i en sådan grad, at selv undertrykkende diktaturstater kalder sig „demokratier“. Ikke desto mindre er demokratiet og demokratibegrebet udfordret. Vores samtid kendetegnes ved en række udfordringer og kriser, som de politiske systemer har vanskeligt ved at håndtere. Territorialstaterne, der blev grundlagt i 1600-tallet, og som har dannet ramme om udviklingen af de repræsentative demokratier, udfordres af grænseoverskridende økonomiske og kulturelle problemer, som ofte sammenfattes ved begrebet „globalisering“. Senest har globale finanskriser siden 2008 bragt verden i økonomisk og social uligevægt, og i en række europæiske lande erstattes de politiske ledere af teknokratiske eksperter, der skal forsøge at stabilisere de skrantende økonomier.

En væsentlig forklaring består ifølge den britiske politolog og demokratiforsker David Held i, at mens den formelle politiske magt er bundet til de nationale politiske institutioner, er den reelle økonomiske magt flyttet til internationale storbanker, investeringsselskaber og multinationale virksomheder. Dele af magten flytter med andre ord ud af de enkelte stater, hvor befolkningerne som borgere har rettigheder og pligter, til uigennemskuelige internationale netværk, hvor magten vanskeligt kan holdes til regnskab.

Fremtidig betydning?
Betydning efter 1700-tallets revolutioner: Repræsentativt demokrati i en moderne territorialstat
Ældre betydning: Pøbelvælde
Ældste betydning Direkte demokrati i en lille bystat

Demokratiets betydningslag

I antikken blev demokratiet opfundet, og i oplysningstiden blev det genopfundet. Ifølge Held er der behov for igen at genopfinde demokratiet og skabe et „samfund af alle demokratiske samfund“, et slags verdenssamfund, der kan løfte folkestyret fra det nationale territorium til det niveau, hvor globaliseringen flytter magten hen.¹

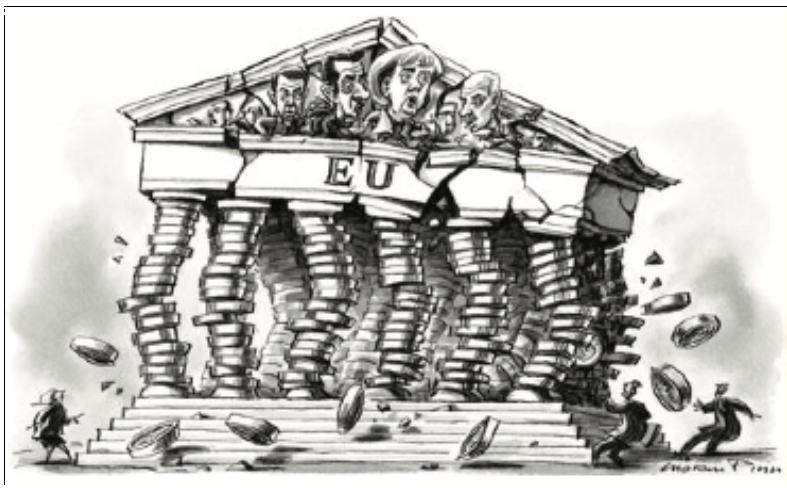
Men hvor går grænsen for, hvor omfattende det politiske fællesskab kan være? Der var langt fra bystaten til den moderne territorialstat, hvor borgerne fik en langt mere tilbagetrukket rolle. Er det muligt at bevare politisk engagement i et demokrati, der springer til et endnu mere fjernt plateau? Er „verdensborgeren“, *kosmopolitten*, en realistisk mulighed?

¹ David Held: „Det politiske samfunds forandring: Om at nytænke forholdet mellem demokrati og globalisering“, i: Mogens Herman Hansen (red.): *Kilder til demokratiets historie 1750-2000*, København 2006.

Et europæisk demokrati?

I Athen spillede den direkte samtale på folkeforsamlingen og i byens offentlige rum en hovedrolle i demokratiet. I oplysningstiden fik de fremvoksende trykte medier afgørende betydning. Informations- og meningsudveksling i bøger, tidsskrifter og aviser gjorde det muligt at forestille sig som værende del af et langt større fællesskab. Kan de nye digitale kommunikationsmidler spille en ny demokratisk rolle? Og endelig er der det svimlende spørgsmål: Hvordan ser *kratos* ud, hvis *demos* er os alle?

Den Europæiske Union spiller en nøglerolle i forhold til at tackle Europas aktuelle udfordringer, og unionen er måske også det nærmeste, man kommer et eksempel på Heds vision. Imidlertid har EU altid haft svært ved at skabe en følelse af tilhørsforhold blandt sine europæiske borgere. De opfatter sig mest som statsborgere i nationalstater eller som indbyggere i en region. Hvordan EU udvikler sig de kommende år kan få afgørende betydning for demokratiets – og demokratibegrebets – fremtid.

EU var i forbindelse med den såkaldte gældskrise i 2011 presset af den dårlige økonomi i bl.a. Grækenland og Italien, som endte med at blive tildelt store lån af EU for at de to lande kunne undgå statsbankerot.